UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Exercitium, Exercitatio

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

¶ Similitudines.

Chryſoſtom. ſicut in corpore ſi aliquod membrum infirma... non omnino languet ſtomachus: ſi autem ſtomachus ... omnia membra inueniuntur infirma: Sic ſi aliquis Chri... peccauerit, non omnino peccant & ſacerdos: ſi autem & ... fuerint in peccatis, totus populus conuertitur ad peccan... *in Matth. 21. hom. 38.*

... lapides qui ſunt intus in ædificatione, nemo aſpicit, ſed eos ... omnes conſiderant: Sic ſecularium hominum vi... ſic conſiderantur, neque ſic nocent Eccleſiæ. *In 21. Matt.*

... qui regendos alios ſuſcepit, tanta decet gloria virtutis ex... inſtar ſolis; cæteros velut ſtellarum igniculos in ſui ful... debet huiuſmodi vitam habere immaculatam atq; ... vt omnes in illum, & in eius vitam, veluti in exemplar ... excellens, intueantur. *Hom. 10. ad Hebræos.*

... magnum diſcipulo in mari ſolatium, magnamq; fiduciam, ... magiſtrum fere naufragium feciſſe & fuiſſe ſerua... Neque enim arbitratur iam fluctus illos atq; tempeſtates, ex ... imperitia inſcitiaque, ſed ex ipſius rei natura contingere: ... permagnum eſt, ratione ſolatii. Fert item in bellis tribuno vel ... duci, maxima incitamenta virtutis, cum impera... vulneratum primo, tum demum euadere eius vulne... & fidelibus quibusque multum affert ſolatii, quod Apoſto... toleraſſe plurima. *Ad Titum. hom. 4.*

... quemadmodum qui laborant ab oculis ſi ſpon... cyaneo colore pannos tenentes frequenter in ea ... et eo colore nonnullum capiunt morbi leuamen: Sic ... clementiſſimi & humaniſſimi imaginem præ ocu... & in hunc aſſidue oculos defigas; etiamſi millies abun... mentis oculum perturbans ad hoc virtutis exemplar re... perfectam conſequeris ſanitatem, puramque animi phi... ac tranquillitatem. *Hom. 2. Periculoſum eſſe adire ſpe...*

... in theatralibus ſcenis; vnus atque idem hiſtrio, nunc ... robuſtus oſtendit; nunc mollis in Venerem frangitur, ... in Cybelem: Ita & nos (qui ſine mundo non eſſe... à mundo) tot habemus perſonarum ſimilitudines; ... *Ad Marcellam.*

... quemadmodum pictores quum imaginem ab imagi... identidem exemplaria ſpectantes illorum lineamenta ... vſum transferre ſtudent: Sic qui ſe ſtudeat omni... partibus perfectum efficere, debet elaborare, vt quaſi ad ... motu & actione prædita vitas ſanctorum ſæpe oculos a... *In epiſtola ad Grego. de vita ſolitaria Antonius ... part. 2. Meliſſæ ſer. 35.*

Plutarch. Erungium herbam ſi vni capræ in os inſeras, cum ... tum omnes conſiſtunt, donec paſtor herbam eximat: ... mores mira vi in populum transfunduntur. *in mora.*

... ſe comunt, adhibent ſpeculum: Sic geſturus negotium ... landatorum virorum exempla. *ibid.*

... plus offendit næuus aut verrucula, quam in reliquo cor... grandes maculæ aut cicatrices: Sic exigua delicta, magna viden... cuius vita in conſpicuo eſt, *ibid.*

... nomina digitorum, iisque aduerſus terrores, ... vtebantur ſingulis lente recitatis: Sic aduerſus om... perturbationes, exempla quædam optimorum virorum ... in promptu. *ibid.*

... qui ſibi comparatione deteriorum bonus videtur, per... ac ſi quis ad claudos reſpiciens, ſuam miretur velocita...

... vt Zeuxis picturus Iunonem, Agrigentinis omnib. vir... inſpectis, quinque præcipuas elegit, ex quibus quod eſſet ... præcipuum, imitaretur: Ita e plurimis optimis nobis ... vitæ aut dicendi proponendi ſunt: nec in his tamen ... ſunt omnia, ſed optima *in ſimilib.*

... defectus magnam mortalibus perniciem trahit: Ita regis ... leuis, magnam tamen rebus humanis gignit pertur... *ibid.*

... veluti terra cum ſemel culta iterum ſuapte natura ex... certe annua ſemente opus habet: Ita in nobis prompte ... repullulant, niſi animus noſter quotidie nouis virtutum re... exemplis. *in apoph. 8.*

... non vbique ſemen æque alacre eſt, aut æque lætum fructum ... ſed pro natura cœli, terræ atque aeris ſæpe veniat: Ita & ... frequentius imitantur parentum, magiſtrorum ac ſodali... mores, quam ipſas præceptiones, naturam ac leges. *in apophthe...*

... non theſaurizant parentibus, ſed parentes filios. Proinde an... principes tanto deberent cæteros antecellere victus frugali... quanto præferuntur honore. *in apoph. 96.*

... ſtatim quicquid corruptum eſt, ſæpe ad fœcunditatem a... colligitur, ſal vero corruptum ad nihil conducit, niſi vt ſtra-tum ſternat, & pedibus conculcetur: Similiter feruntur vtcunque vitia hominum priuatorum, ſed quaſi pedibus vulgus it, ac impingit in abominationes primatum. *in apoph. 94.*

Exercitium. Exercitatio.

¶ Definitio: et Etymolog.

Exercitium, Græce γυμνασία, ας, ἡ, dicitur. Et eſt vitæ humanæ conſeruatio, caloris naturalis lima, exercitatio dormientis naturæ, virtutum corroboratio, ſuperfluitatum conſumptio, otio inimicum, temporis lucrum, iuuentutis debitum, & ſenectutis gaudium. Ille ergo ſolus ab exercitio ſuſtineat qui ſanitatis beneficio vult carere. *ſecundum Fulgentium.*

Exercitatio, Græce ἄσκησις, ιος, ἡ, & ἀσκέω, exerceo dicitur; venitq; ab arceo, quod eſt, premo, fatigo, quaſi extra arceo. Exercere proprie fatigare eſt. *Terentius. I ſane, ego te exercebo hodie vt dignus es ſilicernium.* Aliquando exercere ponitur pro agitare, commouere, pro inſequi, pro laborare, colere. à cuius frequentatiuo exercito fit exercitium & exercitatio: & exercitus fatigatus particulariter: & exercitus nomen, hoc eſt, militum multitudo quod exercendo fit melior.

¶ Sententiae Biblicae.

Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus. *Prou. 12.*

Quodcunq; facere poteſt manus tua, inſtanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos, quo tu properas. *Eccl. 9.*

¶ Sententiae Patrum.

Cum ſit vtilis ad inſtituendum lectio & adhibita collatione maiorem intelligentiam præbeat, melius eſt conferre quam legere: collatio docibilitatem facit. Nam propoſitis interrogationibus cunctarum rerum error excluditur, & ſæpe obiectionibus latens veritas aperitur. *Iſid. de ſum. bon. l. 3.*

Sæpe illa, quæ in publico non valemus, neceſſario quędam prius in ſecreto exercitationis vſum expoſcunt, quia ſi ea prorſus in occulto negligimus, vti poſtmodum eis, dum opus eſt, in publico non valemus. *Hugo de inſtitutione nouitiorum.*

Conſtat omnem operam ſi longa intercapedine quieſcat, ægre reſumi. Quis enim ignoret cunctis aut artificibus, aut artibus maximum decus vſu venire: dumque ſtudia conſueta non frequentantur, brachia in corporibus; ingenia pigreſcere in artibus? *Caſſ. lib. 9.*

Aceſcit profecto ingenium, niſi vigilantia reparetur: cito expediuntur horrea, quæ aſſidua non fuerint adiectione ſuffulta: theſaurus ipſe, quam facile profunditur; ſi nullis iterum pecuniis completur: ſic humanus ſenſus cum alieno non ſarcitur; id eſt, reſtauratur inuento, cito poteſt attenuari de proprio. *Caſſ. l. 9. 4. epiſt.*

Non facile capitur à diabolo, qui bono vacat exercitio. *Hier. in ſerm.*

Ruſticus duros habet neruos, lacertos fortes; exercitatio hoc facit, ſiue cum corpore inoleſcit, voluntas facit vſum, vſus exercitium, exercitium vires ſubminiſtrat. *Bern. ad fratres.*

Paſtoribus vigilantibus exhibita eſt viſitatio angelorum & allocutio. Agnoſcant ergo homines, quia qui in labore hominum non ſunt, viſitari ab angelis non merentur. *Bernh. in ſerm. 3. natiuitatis Domini.*

¶ Poeticæ Sententiæ.

Virg. in Georg.

Labor omnia vincit
Improbus, & duris vrgens in rebus egeſtas.

Heſiodus.

Dij bona laboribus vendunt.

Horat.

Perrupit Acheronta Herculeus labor.
Citra laborem nil bene eſt.

Sopho. in Elect.

Quæcunq; votis expetuntur, prædicans
Egere curis, qui valent prudentia.

Antiphan.

Domat atq; ſubigit cuncta diligentia.

Ouid. in epiſt. Phædræ ad Hippolytum.

Ars ſit, vbi à teneris crimen condiſcitur annis.

Ibidem.

Quod caret alterna requie, durabile non eſt,
Hæc reparat vires: feſſaq; membra leuat.

Ibidem.

Arcus & arma tua tibi ſint imitanda Diana:
Si nunquam ceſſes tendere mollis erit.

¶ Sententiæ Philoſophorum.

Omnes artes, omniaque opera quotidiano vſu & iugi exerci-

tatione proficiunt. Quod ſi in paruis verum eſt: quanto magis decet in maximis cuſtodiri? *Veget. de re milit. l. 2.*

Vita humana proprie vti ferrum eſt: ferrum ſi exerceas conteritur: ſi non exerceas, tamen rubigo interficit: item homines exercendo conteri: ſi nihil exerceas, inertia atque torpedo plus detrimenti affert: quam exercitatio. *Gell l. 11.*

Quem in ipſa re trepidare nolueris, ante rem exerceas. *Senec. 23. epiſt.*

Diligentia cuiuslibet operis obtuſitas permollitur: ſic prudentia ſine iuſtitia parũ vel nihil prodeſt: iuſtitia vero ſine prudentia multum: ſic ſine vſu ſcientia parum: vſus autem cum ſcientia multum. *Boe. de diſciplina ſcho.*

Conſtantia parit, conſtantia parta diſſoluit. *idem ibid.*

Scintillula difficilis veritatis, facilius in diſſerendo reperitur, quã ſi ſtudio obſeruantiæ per multum tempus committeretur: iuxta illud Ariſtotelis, bona opinio facit videre verum *idem ibid.*

Vnum hoc ad virtutis animi partem ſummopere conferre dicamus, exercitationem videlicet infantium, quæ in moribus eſt. *Plat. 7. de leg. Dial.*

Oportet vos verborum noſtrorum memores, ſi quid aliud exercetis cum virtute exercere: ſcientes abſque virtute exercitationes & poſſeſſiones omnes malas ac turpes eſſe. *Exercitatio ſine virtute manca. idem in Menex. l. 30.*

Exercitium eſt cauſa ſanitatis, & è conuerſo. *Ariſtot. lib. 5. Metaphyſic.*

Exercitium vt in pluribus conſeruat ſanitatem. *idem lib. 1. Rhetorices.*

Exercitium temperatum conſeruat ſanitatem. *Ariſtot. libro 2. Ethic.*

Exercitatio facultatis gratia ſuſcipitur. *l. 8. Top. c. 5.*

Et profuſæ & remiſſæ nimium exercitationes labefactant vires, euertuntque funditus: & poculenta ac eſculenta ſi modum tranſeant, vel infra modum adhibentur, labefactant valetudinem eodem modo: ſin moderata ſunt & modica: pariunt, augent, ac tuentur. *l. Ethic. 2. c. 2.*

Qui optime ſit corpore conſtitutus naturæque bonis, & adiumentis inſtructus: ei exercitatio optima conueniat, neceſſe eſt. *l. 4. de Rep. c. 1.*

¶ Apophthegmata.

Diogenes dicebat, vſum atque exercitationem quemadmodum in actionibus extraneis, ita & in actionibus virtutis & animi, tum celeritatem quandam, tum facilitatem parere. *Laert. l. 6.*

Ariſtoteles frequenter dicere ſolebat ad parandam ſapientiam tria potiſſimum neceſſaria eſſe: Naturam, doctrinam, exercitationem. Exercitatio enim niſi naturæ & doctrinæ accedat, nil ſolidæ eruditionis hauries. *Laert. l. 5. c. 1.*

Demonax quendam infeliciter declamantem admonuit, vt ſeſe diligenter exerceret: cumq; is reſpondiſſet, Nunquam apud me non declamo: nihil igitur mirum, inquit, ſi dicis inepte, qui hactenus ſemper ſtulto auditore ſolitus ſis vti. *Eraſ. l. 8 apoph.*

Cicero, cum M. Craſſum pro roſtris magno populi applauſu laudaſſet, & eundem poſtea ex eodem loco acribus conuiciis inceſſeret: Quid, ait Craſſus, an non me nuper ex hoc ipſo loco laudaſti? Laudaui, inquit, ſed exercendi gratia argumentum infame declamans. Solent enim Rhetores tractare materias ἀδόξας, velut cum laudant Buſiridem, aut febrim quartanam, aut ingratitudinem. *Eraſ. l. 4. apoph.*

Socrates dicere ſolitus eſt, ſaltatione mouenti corpus ſpatioſa domo opus eſſe ad exercendum ſeſe: at qui cantu aut ratione ſeſe exerceat, huic vel ſtanti, vel accumbenti quemuis locum ſufficere. Hoc dicto probabat moderatas exercitationes, præſertim à cibo ſumpto: turbulentiores improbabat. *Eraſ. l. 3. apoph.*

Idem cum ad veſperam vſque deambulaſſet ſtrenue, interrogatus cur id faceret? reſpondit, Quo melius cœnem. Oſtendit vir ſapientiſſimus, exercitationem corporis multum prodeſſe ſanitati. *Cic. l. 5. Tuſc. quæſt.*

Plato ſolebat admonere, vt neque corpus ſine animo exerceamus, neque animum ſine corpore vt pariter vtriusque curam habeamus. Nam alterum athletarum eſt, alterum inertium, *Laertius lib. 3.*

Anonymus. Quoniam apud Lacedæmonios in ſummo pretio erat ius, quod illi nigrum appellant, adeo vt ſeniores hoc contenti non deſiderarent carnes, ſed eas iuuenibus cederent, Dionyſius Siciliæ tyrannus dicitur huius gratia coquum emiſſe Laconicum, eiq; mandaſſe vt ſibi hoc ius appararet, nullis parcens impendiis. Quod vbi rex guſtaſſet, ac diſplicuiſſet, expuit. Tum coquus. Hoc (inquit) ius, ô rex ſumendum: poſtquam te Laconum more exercueris, & in Eurota laueris. *Plut. in Lacon.*

¶ Similitudines.

Chryſoſtomi. ſicut omne artificium corporea viſitatione ſeruatur & additur: Sic & gratia omnis per exercitationem additur, & per deſidiam minoratur. *In c. 3. Matth.*

D. Hieronymi. qui nauali prælio dimicaturi ſunt, ... in tranquillo mari flectunt gubernacula, remos ... nus & vncos præparant: diſpoſitumque per tabulata ... dente gradu & labente veſtigio ſtare firmiter conſ... in ſimulacro pugnæ didicerint, in vero certamine ... ſcant: Ita & ego qui diu tacui (ſilere quippe me ... mo ſupplicium eſt) prius exerceri cupio in paruo ... quandam rubiginem linguæ abſtergere, vt venire ... rem hiſtoriam. *in vita Malchi monachi.*

Pij Pontificis. ſicut cæca eſt ſine diſplicina natura: ... eſt diſciplina, in vtraque tamen parum momenti ... ris exercitium: ſed hiſce tribus abſolutio compara...

Plutarchi. vt ferrum aut æs vſu ſplendeſcit: Sic ... tiis eniteſcit animi vigor. *in moral.*

Vt ferrum ſi non vtaris, obducitur rubigine: Sic ... negotiis tractandis exerceas. *in moral.*

Ioannis Ludouicus Viuis. Cato ingenium homin... eſſe ſimile, quod ex vſu ſplendeſcit: at in ocio rubig... & exeditur. Exercendum ſemper ingenium: ocia ... tiorum ſeminarium: ſed honeſto aliquo & pulchro ... ditione & virtute. Nam flagitioſis aut turpibus exer... non exercere eſt, ſed corrumpere. *in Satellitio ...*

Thriueri. Vinum ſuapte ſponte paulatim expirat ... vlla tam magna eruditio, & virtus, quæ non ... tandem elangueſcit atque decreſcit. *in apoph. 19.*

¶ Historica Exempla.

Demoſthenes cum ſibi non tam artem, quam ... nunciationem deeſſe animaduerteret: ſubterraneum ... ſuæ ædificauit, in quem ſingulis diebus deſcendit, ... dæ, vocisque componendæ cauſa: ſæpe etiam duos ... continuos ibi egit, raſa altera capitis parte: vt ne ... gredi, inde præ verecundia poſſet. *Ælian. lib. 7. ...* *Plut. in Demoſth.*

In Elide ſeptum eſt, quod Xiſtus ex eo appellatur, ... *Amphytrionis* filius, ad laborum patientiam quo... tionibus ſe confirmans, ſentes omnes, qui pullula... vellere ac eradere ſit ſolitus. *Pauſ. l. 6.*

Lycurgus requirenti, cur corpora Virginum curſ... rum & iaculorum iactu ſubigeret? Vt, inquit, ... dum in valentibus corporibus exordium accipiens, ... & ipſæ ſtrenue partus ſubeuntes, facile ſimul & ... perii decertent dolores: ac ſi qua incumbat neceſſit... ſua liberorum, & patriæ ſalute pugnare. *Plut. in apoph.*

Epaminondas ephebus factus, vbi palæſtræ ... non tam magnitudine virium ſeruiuit, quam veloci... ad *Athletarum* vſum: hanc ad belli exiſtimabat ... nere. Itaque exercebatur plurimum currendo & ... finem, quoad ſtans complecti poſſet, atque ... plurimum ſtudii conſumebat. *Probus in Epaminonda.*

Socrates vſque ad veſperum contentius interdum ... citur. Interrogatus autem, cur id faceret? Quo melius ... ſonari inambulando famem, reſpondit, *Plato lib. 2. ...*

Exilium.

¶ Definitio.

Exilium, Græce φυγὴ, ῆς, ἡ, & φυγὰς, ἄδος, ὁ ... lium autem venit ab exul, qui dicitur extra ſolum ... eſt, qui extra patriam eiectus eſt: hinc exulo verbum ... extra patriam eiectus viuo, & exulabundus in exilio ... Exſul, extra ſolum natale eiectus. Heb. *Nabd*, à verbo ... eſt, natauit, fugit, vagatus eſt. Exemplum in Cain ... Græce νωτίζω fugio, tergum verto. De exilio prolixe ... nus in Dictionario.

¶ Poeticæ Sententiæ.

Eurip. in Med.

Πολλ' ἐφέλκεται φυγὴ κακὰ ξὺν αὐτῇ.
Multa attrahit exilium mala ſecum
Μόχθων δ' οὐκ ἄλλος ὑπέρθεν,
Ἢ γᾶς πατρίας στέρεσθαι.
Laborum non aliud ſupra
Quam terra patria priuari.

¶ Sententiæ Philosophorum.

Exilium, eſt ſcelerum pœna, *Parad. 4.*

Exilium ibi eſt, vbi virtuti non eſt locus. *Pro Milone.*

Omnes ſcelerati & impii, quos leges exilio affici ... ſunt, etſi ſolum non mutant. *Parad. 4.*